

Микола ВЕЛИЧКО

МАКІВКА

З КАРПАТСЬКИХ БОЇВ УСС-ів

НАКЛАДОМ СТАНИЦІ УСС - НЬО ЙОРК — 1951.

МИКОЛА ВЕЛИЧКО

З Карпатських боїв У. С. С.-ів

МАКІВКА

реферат, виголошений на сходинах членів станиці Братства УСС-ів в Нью-Йорку, з нагоди 35-ої річниці боїв на Маківці.

diasporiana.org.ua

НАКЛАДОМ СТАНИЦІ УСС-НЬО ЙОРК -- 1951

Всякі права застережені

Друкарня „Свободи”

81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.

I

Перед кількома хвилинами, на заклик голови нашої станиці, ми вшанували повстанням з місць і однохвилинною мовчанкою пам'ять наших воєнних друзів, що впали в кривавих боях з московським наїзником на горі Маківці, в днях від 28 квітня — до 2 травня 1915 р.

Найбільшу, бо криваву жертву, зложену нашими друзями на горі Маківці в обороні рідної землі, наш нарід належно оцінив і пошанував. Тому кожного року, в день річниці боїв на Маківці, він з великим вкладом праці й часу, в пам'ять згаданих боїв, присвячував величаві академії, сходини, реферати і т. п. Немов у весняних уліях, вже кілька тижнів перед святом Маківки кожного року йшла оживлена, підготовча робота до згаданого свята по всіх західно-українських містах і селах. А перше місце в тій роботі займала молодь. Вона то з питомим їй запалом творила комітети, підбирала точки програм на академії і ділила її поміж особи чи

гуртки, відбувала проби, підбирала й прибирала залі, берегла порядку й поваги свят. З допомогою молодим і старшим приходила рідна преса, яка в день річниці боїв УСС-ів на Маківці, присвячувала їм багато місця.

І так по першій світовій війні, на західно-українських землях, постала, а згодом закріпилась традиція святкування річниці боїв УСС-ів на Маківці.

Зовсім інакше, бо мовчки проходять річниці мазовецьких боїв в українській пресі й у зорганізованому житті на оспівановільній землі Вашингтона.

Але цю різницю можна зрозуміти й оправдати, бо ЗДА, це та держава, що ще в часі першої світової війни поклала на місце війн миролюбні кличі, а захоплена воєнними успіхами другої світової війни, заповідала нову добу, в якій всі міждержавні чи національні непорозуміння будуть полагождені заінтересованими сторонами не шляхом війн, а мирним, при спільному столі й при взаємних уступках.

Тож під впливом згаданих кличів запанувала в ЗДА загально миролюбна атмосфера, ворожа всяким війним, не чужа й для українців. Серед такої атмосфери не можна було й думати про святкування, а тим самим прославлю-

вання якогось там, хоч би й кривавого, а все ж таки воєнного осягу.

Інша справа на рідних землях. Там наш нарід в початках своїх визвольних змагань якийсь час також уважно прислухувався до цих миролюбних кличів і на них покладав певні надії. Але незабаром він розчарувався, бо в часі його змагань за своє краще державне майбутнє ані миролюбні точки през. Вільсона, ані ухвали Ліги Народів, яка репрезентувала згаданий напрямок, не піддержали його змагань — не дали йому сподіваної волі. І наш нарід, скривавлений і знову поневолений зрозумів, що миролюбні кличі кинені на неприготований ґрунт, бо сучасне людство ще не дозріло до того рівня, щоб без війн могло розв'язувати складні державно-національні проблеми. Зрозумів він і те, що його політично-державні права, як поневоленого народу, можуть прийти щойно по стратегічних осягах його мілітарної сили. Тому то наш нарід так радо привітав другу світову війну й покликав до зброї свої рідні босві лави, які зброї не зложили по нинішній день. В ряди УПА він вислав свій цвіт, свою надію, щоби вони творили стратегічні осяги, підставу державних прав.

З вище наведених причин, на рідних землях,

наш нарід відносився все з глибокою пошаною до своїх героїв, які з крісом в руці впали, або падають у боєвих лавах за краще його майбутнє.

А героїчний змаг УСС-ів з московським наїздником на горі Маківці в 1915 році, це перший стратегічний осяг всієї, вправді малої, але по віках нововідродженої української мілітарної сили. Тому то цей перший збірний осяг нововідродженої зброї наш нарід прославив і зробив його одним з важних засобів виховання молодого покоління.

В 1915 р. наш нарід привитав з великою радістю боєві осяги УСС-ів на Маківці, бо вважав їх за першу перлину тої збройної сили, на яку він так спрагнено ждав. А ця справа мати власну збройну силу важна для нас, бо поява її серед поневоленого народу свідчить про його високу національну свідомість і приготування до державного життя. Таке бажання ми бачили серед українського загалу на галицьких землях в хвилі вибуху першої світової війни в 1914 р.

Зазначую, що на галицьких землях, бо на Наддніпрянщині ціла адміністрація московського окупанта пляново руйнувала всякі залишки давнього українського державного життя,

перемінюючи українські землі в звичайні російські провінції. Згодом клич Карамзіна про слов'янські ріки, злиті в однім російським морю, знайшов там піддержку в адміністраційній системі рос. мін. Валусва, який жорстоким переслідуванням руйнував навіть всякі прояви культурного українського життя.

Тож серед таких умов жертвенна праця різних гуртків української інтелігенції згуртованих в кирило-методіївськє братстві, в Братстві Тарасівців, в Українській Революційній Партії і т. п. не могли мати рішачючого впливу на українські маси, ані на її школу, церкву чи адміністрацію. Тому український загал на Великій Україні до 1914 р. не міг пройти нормального шляху національно-політичного освідомлення, яке дозволило б йому в 1914 р. виявити згадане бажання.

Кращі під тим оглядом відносини були в Галичині, прилученій в 1772 р. до Австрії, яка від 1848 р., як конституційна монархія, дозволяла своїм громадянам на легальну боротьбу за свої права. Завдяки невтомній праці, вправді малої зразу горстки провідної верстви, український нарід в Галичині вступив на шлях згаданої боротьби і вже в другій половині XIX. в. почав власними силами творити важні осередки свого культурного й господарсько-фінансо-

вого життя, як Т-ва Просвіти, Т-во ім. Шевченка, Народню Торгівлю, Сільський Господар і т. п., а політичні партії розпочали в австрійським соймі боротьбу за перебрання в свої руки від поляків управи Схід. Галичини. Завдяки праці згаданих установ і політичних партій український нарід національно й політично освідомлений, набирає віри в свої власні сили й ждав на війну Австрії з Росією, бо вірив, що в тій війні, по розгромі Росії, прийде визволення України. І за це визволення хотів сам брати активну участь в найближчій війні. Тому то, коли в липні 1914 р. стало ясно, що війна поміж Австрією і Росією є неминуча, розпочато в Галичині приготування до створення власної мілітарної сили.

Дня 2. серпня 1914 р. згідно з рішенням представників українських партій, які на спільному засіданні 1. 8. порішили закинути всякі партійні спори, засновано у Львові Головну Українську Раду, як загальний український провід.

Головна Українська Рада уже на першому своїйому засіданні виявила згадане бажання мати свою власну збройну силу, бо рішила zorganizувати власний легіон, який мав виступити збройно проти Росії в майбутній війні. Справами легіону мала зайнятися окрема коле-

гія, названа пізніше Українською Боевою Управою. Австрійське Міністрство Військових Справ, даючи свою згоду на організування згаданого легіону, вже згори обмежило число добровольців, бо дозволило приймати їх до легіону тільки з річників необов'язаних до військової служби, то значить з річників понижче 20 років життя. Беручи під увагу виїмково важку військово-воєнну службу, було можна сподіватися, що до легіону зголосяться добровольці 1-2 річників. Але, коли 6. серпня 1914 року Головна Українська Рада разом з Боевою Управою видали спільний заклик голоситися до легіону УСС-ів, то впродовж двох тижнів зголосилося 28 тисяч молоді з різних суспільних верств. Цією поставою наша молодь ствердила, що не тільки провід, але й вона опанована згаданим бажанням мати власне військо.

Організаційно-господарський апарат легіону щойно творився, тому здавалося, що прохарчування такої маси людей стріне великі труднощі. Але згадана жажда серед українського загалу звернула й ту справу на нормальний шлях. Бо покликані до помочі громадські й повітові Комітети, на заклик Боевої Управи, одержали доволі харчів із сіл, а стрілецькими кухнями й захистами для хворих УСС-ів зайнялося добре zorganizоване українське жіноц-

тво. Тому в повітових містах Схід. Галичини розпочалася нормальна праця над впорядкуванням стрілецьких відділів і їх вишколом, а Львів з Босвою Управою став осередком життя легіону. Настрій УСС-ів, які раділи, що настав вже час, коли вони зможуть „визволяти братів українців з московських кайдан”, був бадьорий і він корисно впливав на їх босву справність, яка зростала з дня на день.

II

Але непередбачені справи здержали нормальний розвиток легіону й значно припізнили його збірний стратегічний осяг. Вже кілька днів по виповідженню війни несподівано не тільки для українського населення Галичини, але й для самого австрійського командування, дві сильні російські армії перейшли пограничну ріку Збруч і скорим маршем почали зближатися до Карпат. Причиною цієї несподіванки була зрада. Австрійські воєнні плани вже в квітні 1914 р. були передані Москві, яка завдяки тому використала слабо забезпечені босві позиції в Галичині й скоро зайняла її. Босва Управа була змушена дня 29 серпня 1914 року видати наказ, щоб УСС, зібрані в різних містах Схід. Галичини пробивались до нового збірного осередка, до м. Стрия. Але внаслідок скорого маршу російських військ, тільки десять тисяч, зголошених до легіону добро-

вольців, добилися до дня 3. 9. 1914 р. до м. Стрия.

Галичина, як харчева й фінансова база легіону, була для нього страчена, бо дня 1 вересня російські війська забрали Львів і зближались до Стрия. Боева Управа мусіла звернутися з проханням до австрійського командування в справі допомоги легіонові. На це прохання стаційне військове командування повідомило команданта легіону Михайла Галущинського, що легіон може одержати потрібну йому допомогу щойно по зложенні звичайної військової присяги, а даліше теж командування зажадало залишити в легіоні тільки дві тисячі УСС-ів, а решту відпустили додому. На відомість про цю вимогу військового командування постало серед УСС-ів велике негодування. Стрільці домагалися від свого проводу зложення присяги на основі своєї власної української форми, бо вони йдуть воювати за Україну, а не за Австрію, і заявляють, що йдуть усі, або ніхто, коли число легіону обмежують. Не було часу на довгі дискусії, бо з недалекого м. Миколаєва долітав вже зовсім виразний гуркіт гармат. А проте провід легіону стратив ціле пополудне 1. 9. на агітацію за присягою в формі, якої вимагала військова влада й на переконування, що в такий непевний час краще для української

справи мати свій легіон хоч би малий і з австрійською присягою, як позбавляти себе всякої мілітарної сили. Вкінці над палкими молодими почуваннями взяв перевагу розум. Рішено виконати вимогу військового командування, не вирікаючись своїх поглядів на завдання легіону. Між тим командант легіону виснавив від Начальної Команди дозвіл на збільшення легіону до 2500 УСС-ів, яких по зложенню присяги 4. вересня 1914 року перевезено зі Стрия на Угорщину до сіл Горонди і Страбичево коло Мукачеве. Зі згаданих 2500 УСС-ів створено 10 сотень, з яких постало два й пів боєвих піших куренів. Але ще не закінчено вишколу легіону, як 24. вересня прийшов наказ від австрійського командування, щоб три сотні легіону поділити на партизанські відділи, кожний по 20 осіб і негайно вислати їх в російське запілля. Тридцять партизанських двадцяток вислано вже 28. вересня в російське запілля, а нових двадцять приготовано до висилки. Згадані відділи не переходили потрібного партизанського вишколу, не одержали відповідного озброєння, тому не змогли виконати свого партизанського завдання. Незабаром виявилась недоцільність згаданого поділу сотень, тому здержано його, але легіону, як самостійну цілість, не вислано на

фронт. Його ділено на малі частини й приділювано їх на довший чи коротший час до різних австрійських фронтових частин, де вони аж до березня 1915 р. кривавились чи то в перших боєвих лініях, чи на стежах, а за їх криваві жертви збирали похвали австрійські частини, до яких УСС хвилево були приділені.

III

Щойно в березні 1915 р. доля всміхнулася до УСС-ів і почала приготовляти для них відповідні умови до спільного збройного осягу. В березні військове австрійське командування приділило оба стрілецькі курені, цілу боєву силу УСС, до 130 австрійської бригади, яка обороняла боєвий відтинок, положений поміж селами Головецьком і Грабівцем Скільським. Боєві лінії гори Маківки були серединою згаданого відтинку. Приділення обох куренів до цієї бригади мало допомогти, в часі головних боїв за Маківку, виступити як одна боєва цілість.

Дня 3. березня 1915 року другий курінь зі Славська пересунено до села Грабівця, яке лежить на півд. схід від гори Маківки, в ярі між нею і горою Кливою. Якийсь час цей курінь займав боєві позиції, а згодом укріплював їх переносними дротяними запорами й висилав стежі. Другий курінь дня 21. березня пересунено до села Головецька, яке лежить на захід від Маківки

й він заняв перші боєві лінії на західному горбку Маківки й на протязі 5 тижнів боронив його перед наступами московських військ. На кілька тижнів перед головними боями стрільці обох куренів належно запізналися з тереном гори Маківки, що їм незвичайно придалося в пізніших боях.

З кінцем квітня згідно із стратегічними плянами російського командування гора Маківка мала стати важним боєвим відтинком, на якому воно задумало зробити пролім, і в той спосіб поправити своє некорисне боєве положення на шляху Славсько-Лавочне. Спроба виконання згаданого пляну започаткувала кривавий змаг, якого вислід уквітчав легіон УСС-ів першим лавровим вінком.

Щоб належно пізнати головну причину боїв за Маківку, треба собі пригадати дещо з минулого. Німеччина ще в 1879 році підписала тайний військовий договір з Австро-Угорщиною, звернений проти Франції і Росії, які такий же поміж собою заключили в 1891 році. Війна між обома союзами була неминуча. Тому німецьке військове командування при виготовлюванні воєнного пляну рішило на випадок рівночасної війни проти Франції і Росії, вдарити спершу всіма силами на Францію, а щойно по її розгромі на Росію. Австрія

до часу згаданого розгрому Франції мала здержувати наступ російських військ на боєвому відтинку від Люблина-Холму — здовж ріки Збруч до румунської границі.

Згідно з тим пляном Німеччина й Австрія розпочали першу світову війну.

Головне австрійське командування по виповідженню війни Росії не сподівалося скорої появи значніших російських військ від Збруча, тому цей фронт здовж Збруча забезпечило тільки кінними дивізіями, а на відомість, що головні російські сили збираються в околиці Люблина, рішило там же вдарити на ворога. Але внаслідок відомої нам зради, в час, коли австрійські війська розпочали наступ на ворога коло Люблина, дві російські армії перейшли Збруч і по кількох боях в околицях Золочева, Перемишлян і Рогатина, вже в другій половині вересня 1914 року зайняли Східню Галичину. Шлях через Карпати на Угорщину й Австрію для російських військ був майже відкритий. Але російське командування не використало такої доброї нагоди до цілковитого розгрому Австрії, бо на домагання свого союзника Франції перекинуло свої корпуси з Галичини на пруський фронт, щоб в той спосіб відтяжити французький. Згадану помилку хотіла Росія справити зимою 1914-15 рр., тому в січні 1915

р. розпочала в Карпатах на шляху Сколе-Славсько-Лавочне офензиву в надії скоро дістатись до Відня. Але на цьому шляху російські війська стрінули сильний опір, тому, що в тім же часі на згаданому шляху австрійське командування приготувало свою офензиву в цілі відтяження загроженої голодом твердині м. Перемишля. Завзяті бої з обох сторін за поодинокі горбки в околицях Славська-Лавочного в місяці січні й лютім 1915 року, переконали російське командування, що йому не вдасться прорвати в тім місці боєвих австрійських ліній, скріплених тоді чотирма пруськими дивізіями. Тому рішено на бічному боєвому відтинку гори Маківки зробити пролім і з боку зайти ворога. До виконання цього пляну приступило російське командування з великим розмахом, призначуючи до наступу на гору Маківку одну з найкращих своїх бригад.

Перед тим наступом російських військ, оборона Маківки, трьох горбів — західного, середнього найвищого і півд. східнього — представлялась так: західний горбок і долину між ним та селом Головецьким боронив один курінь ополченців, а середущий і відтинок між півд. східнім горбком і с. Грабівцем малярські відділи. Перший курінь УСС-ів, стягнений кілька днів передтим із західного горбка, відпочивав в

селі Головецьким, а другий був у запасі 130 бригади в селі Грабівці.

В ночі з 28. на 29. квітня 1915 р. московські війська використали північне узбіччя гори Маківки, яке стрімко спадало до ріки Голованки, що відділяла російські боєві позиції від австрійських і незаметно підсунулися до перших боєвих австрійських окопів на західнім горбку, виловили передні стійки й без бою зайняли австрійські перші позиції, а згаданий курінь ополченців забрали в полон. Пролім був зроблений і російське командування ждало тільки дня, щоб його поширити. Міжтим командант легіону, отаман Косак, вислав на скріплення боєвих позицій на Маківці три чети УСС-ів (хор. Яремкевич, хор. Свідерський і чет. Сушко). Відай всі згадані відділи застали на горі Маківці таку ситуацію, як відділ чет. Сушка. Та чета вийшла із села Головецька в ночі з 28. на 29. квітня, перейшла потік і південним узбіччям гори Маківки посувалась на схід. Відтак звернула на ліво й вузькою доріжкою гусаком зближалась до вершка західного горбка, щоб там зайняти резервові позиції. Вже зачинало світати, як чета на приказ задержалась яких 60-80 кроків від перших боєвих ліній і стрільці зробили розстрільну менш більш рівнобіжну до окопів, а на приказ „Спочинь” зайняли

різну поставу, — дехто стояв, сидів чи лежав. Чет. Сушко закликав стрільця і давав йому доручення зійти з гори до села Головецька й провадити на гору кухню з їдою. В ту хвилину в перших боєвих окопах, в яких мали бути австрійські війська, понеслось грімке урра! і показали російські війська. Хлопці вперед! — понісся приказ чет. Сушка й чета розпочала бій.

На відомість про доконаний пролім кинута перший курінь УСС-ів на західний горбок Маківки, половину другого децю направо між західній і середній, а решта другого куріня залишилась в запасі бригади.

По двогодинному завзятому бою перший курінь зайняв перші окопи на захід. горбку, усуваючи зовсім російські війська з північного узбіччя, на якому ворог залишив понад 200 убитих і кілька скорострелів. Частина російських військ, яка хотіла переправою через річку Головчанку рятуватись, попала в полон.

Другого дня, 30. квітня, російське командування після артилерійного обстрілу боєвих позицій другого куріня повело на них наступ іншими частинами. Негайно перекинуто туди дві й пів сотні першого куреня із західного горбка і стрільці не тільки, що зломали росій-

ський удар, але повели протинаступ, в якому захопили 173 полонених і три скорострели.

Але вирішальний бій розпочався щойно вдовіта 1. травня.

Ще в ночі із 30. квітня на 1. травня підсувалось кілька лав російської піхоти проти правого крила стрілецьких окопів, щоб вранці нечаяним, масовим ударом захопити стрілецькі становища. Але бистра боєва чуйність УСС-ів і їх влучний обстріл ворожих лав не дозволили москалям зближитись до стрілецьких становищ. Тому то по двогодинній стрілецькій обороні, російські лави завернули. Одночасно кільканадцять російських батарей розпочало барабанний вогонь на маковецькі становища. На якийсь час Маківка сховалась в непроглядній хмарі пилу й диму змішаних із залізом і стрілецькою кров'ю. А коли замовкли російські гармати, то північне узбіччя Маківки покритись знова боєвими лавами російського вояцтва, яке не звертаючи уваги на своїх ранених і вбитих, підсувалось все ближче до стрілецьких окопів. Перші лави перейшли вже, знищені артилерійським вогнем, дротяні заборони й закидали стрілецькі позиції ручними гранатами, з якими УСС стрінулися вперше на Маківці, й зайняли хребет гори.

Пролім зростав. В поміч другому куріневі прийшов перший і легіон пішов у протинаступ. Йому в допомогу прийшла австрійська артилерія, яка почала обстрілювати російські війська на хребті Маківки й їх запілля. Протинаступ легіону заломився двократно, і щойно за третім разом УСС-и в тяжкому, запеклому бою розбили два російські полки й здобули хвилево утрачені перші боеві становища. Маківка опинилась в руках УСС-ів. Тому нові спроби російських військ, а саме 2. травня, здобути втрачене, не дали їм жадного успіху. Того ж дня на Маківку прийшли сотні гренадирського полку. Боева сила легіону, який на Маківці мав проти себе повну російську бригаду, числив перед маковецькими боями тільки 800 стрільців, з яких в днях від 28. квітня до 2. травня 1915 р. легіон стратив 123 стрільців вбитими і раненими.

Автім ця невелика боева одиниця гідно сповнила своє завдання, бо в кривавому нерівному бою здержала спроби російського командування зайняти останній клаптик його рідної землі й дістатися на шлях Мукачево-Будапешт-Відень.

Тому й австрійське військове командування, таке до тепер скупе на заслужені признання легіону, було змушене стрілецькими осягами в

боях за Маківку, в денному наказі команди 55. дивізії, до якої належала 130. бригада, подати до загального відома героїчні осяги легіону з таким додатком: „Українці! Повні гордоців можете дивитися на ваші найновіші геройські вчинки і кожний мусить гордитися приналежністю до вашого корпусу. Ви маєте право вважати себе вибраним відділом.”

IV

Але бої УСС-ів за Маківку важні для нас з інших причин. Оце вперше по 205 роках, рахуючи від полтавського бою, вся нововідроджена українська мілітарна сила стала до бою із своїм віковичним ворогом — Москвою і мимо нерівних сил, перемогла.

Одною з головних причин цієї перемоги було те, що легіон УСС-ів в більшості складався із бувших учнів і студентів середніх чи вищих шкіл, які надали цілому легіонові своє обличчя. Вони то виховані в ідейному оточенні, на зразках староклясичної культури, захоплені старогрецьким Маратоном, вірили, що їм мала бовва горстка людей, національно свідомо в боротьбі за рідний край і його права перемаже маси позбавлені тих рис. Яка ж велика подібність між Маратоном і Маківкою! Під Маратоном горстка грецьких гоплітів, вихованих в безмежній любові до рідної землі стала до бою, в її обороні, з непроглядними масами перської армії, які йшли під примусом на підбій чужих

земель, для слави й могутності чужої їм династії. А на Маківці, горстка УСС-ів, для яких рідна земля була понад усе, стала до бою в обороні її останнього клаптика, з російськими полками, зложеними з різних національностей, що також йшли на підбій чужих земель для слави зненавиджених Романових. Виховані на старогрецьким Маратоном УСС-и з вірою старогрецьких гоплітів, пішли в нерівний бій, щоб для майбутніх поколінь створити на рідних землях рідний Маратон. Ідучи в бій, УСС не думали про жадні блага-нагороди, а вмираючи, як старогрецькі гопліти, мріяли тільки про одно, щоб по них залишилась пісня, яка б оспівала їх діла, пісня, яка своїм змістом зуміла б виховати нові покоління, які, коли б ідеал, за який вони боролись, не був здійснений, — були готові вступити на стрілецький шлях до дальшої боротьби за державність і соборність рідних земель.

І здійснилась мрія маковецького стрільця, бо постала могутня стрілецька пісня, яку співала над колискою молодого покоління українська мати й цією піснею розбуджувала його першу любов до рідної землі. Співала цю пісню також рідна школа, щоб нею скріпити розбуджені національні почування молодого покоління. Співала її і рідна церква, яка своїм авторитетом освячувала ідеал, за який боровся УСС.

І виросло, плекане стрілецькою піснею молоде покоління, яке на поклик рідної землі вступило без вагань на стрілецький боєвий шлях з рисами характеру УСС-ів. В рядах УПА це молоде покоління, повне віри й надії, бореться, кривавиться без скарг і нарікань, а в обличчі смерті мріє тільки про одну нагороду за свою найвищу жертву крові про згадану пісню.

В останніх роках перед другою світовою війною Маківка була вже рідною Меккою, до якої рік-річно спішили з найдалших закутих галицьких земель старі й молоді, не звертаючи уваги на перешкоди польської адміністраційної влади. Йшли на Маківку старші, втомлені довголітньою працею і боротьбою, часом вже зневірені, щоб помолитися в підніжжі високого дерев'яного хреста, що стояв на спільній могилі маковецьких героїв. І молитва робила своє — знеможені й зневірені, вертались додому скріплені на силах, повні віри й надії на краще майбутнє рідної землі.

Безперервними гуртками йшло на Маківку молоде покоління, яке в часі загальної боротьби крайного матеріалізму з ідеалізмом, на маковецькому побоевищі маніфестувало своє ідейне виховання. Бо по щирих молитвах у

підніжжі могильного хреста та молоде темними ночами засідала кругом розпалених вогнищ на Маковецькому побоевищі й в їх сяйві з питомим тільки їй пієтизмом приглядалась мовчки залишеним живим свідкам стрілецьких боїв, — старим пораненим смерекам. А коли під ударом сильнішого подуву вітру прив'яле галуззя смerek зашуміло, то в ту хвилину наша молоде немов в екстазі чула в шумі тих смerek бовву пісню, якою зачаровані вістуні взивали її бути готовою до нових боєвих дій на рідних землях. То ж на заклик рідної землі приготоване до бою те молоде покоління вступило на боєвий шлях.

Сьогодні мусимо тільки ствердити, що Маківка в останніх роках на рідних землях відіграла в вихованні молодого покоління неопцінену роль.

Дорогі Друзі! Нам, бувшим УСС-ам, як вимираючим могіканам, вже не творити другої Маківки, але як довго нас носить ще на собі вдячна земля, то нашим обов'язком є — зроджену на рідних землях традицію святкування маковецьких боїв понести й закріпити всюди там, де живе український, хоч би і найменший гурт, де росте рідне молоде покоління.

А на сьогоднішніх наших сходинах, присвячених 35-ій річниці боїв на Маківці, для

піддержання згаданої традиції зробім те, що в силі сьогодні зробити, тай думками полиньмо бистрим летом рідних чайок на рідну землю, розбігаємось по широких рідних полях і лісах, збираймо перші весняні квіти, в які в ту хвилину вбирається рідна земля і з них мережаймо врегарні вінки й складаймо їх на могилі поляглих наших друзів на Маківці зі словами: „Незабутні друзі. Простіть, що ми мимо наших зусиль, не змогли на рідних землях створити таких умовия, щоб у 35-ту річницю Вашої смерти, стояв на вашій могилі пам'ятник із найкращого матеріялу й зі словами того змісту, за який ви склали найвищу жертву, бо власне життя, — простіть! Але ми віримо, що ті кращі умовини створить на рідних землях молоде покоління, виховане на Вашому героїзмі, бо воно так гідно репрезентує пройдений шлях вашого життя: Найбільшим щастям людини є — для рідного краю жити, працювати, а як треба, то боротись і вмирати за краще його майбутнє.

ЛИСТА ВТРАТ УСС В БОЯХ ЗА МАКІВКУ

Полягли:

Біланчук Мих., стр.
 Ганущак Ілько, стр.
 Гільтайчук Іван, стр.
 Григорчук Олекса, стр.
 Григорчук Юрко, стр.
 Грицьок Ілько, стр.
 Дупрейчук Танас, стр.
 Дячук Мих. з Любичі, стр.
 Зітенюк Василь, стр.
 Іличук Василь, стр.
 Карпин Федь, стр.
 Конюшевський Осип, стр.
 Курендаш Олекса, стр.
 Лаврук Іван, стр.
 Максимюк Михайло, стр.
 Матишук Федь, стр.
 Матійчук Ілько, стр.
 Матковський Осип, стр.
 Михайлюк Микола, стр.
 Мицканюк Дмитро, стр.
 Мицканюк Микола, стр.
 Мицканюк Михайло, стр.
 Палійчук Василь, стр.
 Петрів Дмитро, віст.

Пітиляк Юра, стр.
 Попенюк Кость, стр.
 Ребенчук Іван, стр.
 Савчук Дмитро, стр.
 Стратинчук Омелян, стр.
 Стратійчук Михайло, стр.
 Темчишин Іван, стр.
 Тимчишин Пилип, стр.
 Ткачук Борис, стр.
 Ткачук Федь, стр.
 Формусяк Дмитро, стр.
 Цвілинюк Дмитро, стр.
 Чабан Іван, стр.
 Шевчук Юліян, стр.
 Юзвяк Микола, стр.
Ранені:
 Антоняк Юрко, ст., стр.
 Антоняк Юрко, мол., стр.
 Бакай Юрко, стр.
 Батейко Михайло, віст.
 Бельмега Федь, стр.
 Білоус Іван, стр.
 Борис Іван, віст.
 Братус Василь, стр.
 Бумбук Микола, стр.

Бутин Северин, вiст.
Гаврилук Степан, стр.
Гайдач Дмитро, стр.
Гнида Василь, стр.
Григорчук Гриць, стр.
Габа Иван, дес.
Гайоха Роман, стр.
Гедзун Федь, вiст.
Гоїв Юліян, дес.
Гулка Иван, вiст.
Данишук Петро, стр.
Дзвінчук Михайло, стр.
Дручків Микола, стр.
Зітенюк Иван, стр.
Калинич Дмитро, стр.
Кисіль Гриць, вiст.
Кіналь Зенон, стр.
Коберський Остап, хор.
Козицький Микола, стр.
Копчук Микола, стр.
Косар Михайло, стр.
Косіцький Михайло, стр.
Кузик Федь, вiст.
Кузьмович Степан, дес.
Маґорюк Юрко, стр.
Максимюк Амброз, стр.
Мельниченко Петро, стр.
Мельничук Михайло, стр.
Мороз Василь, дес.
Мухар Василь, стр.
Нагірняк Євген, стр.
Назарак Юліян, дес.
Орлевич Микола, стр.
Павловський Антін, стр.

Петрашук Петро, стр.
Петрик Петро, стр.
Петрів Лукіяни, стр.
Петрованчук Микола, стр.
Погребник Иван, стр.
Проців Петро, стр.
Ребенчук Федь, стр.
Ревюк Микита, стр.
Савич Василь, стр.
Савюк Василь, стр.
Савюк Дмитро, вiст.
Саган Михайло, стр.
Сидорук Михайло, стр.
Сідельник Василь, ст. дес.
Скапович Михайло, стр.
Снітович Дмитро, стр.
Соколяк Семен, стр.
Сорич Дмитро, стр.
Сорук Иван, дес.
Ставничий Дмитро, стр.
Старецький Михайло, стр.
Стефанів Петро, стр.
Стефанський Мих., стр.
Твердохліб Иван, стр.
Терпелюк Микола, стр.
Тимчишин Микола, стр.
Тутулійчук Андрій, стр.
Федоряк Микола, стр.
Федорчак Онуфрій, стр.
Федорчак Микола, стр.
Фотолуїчук Адам, стр.
Черкалюк Михайло, стр.
Чумпрійчук Амброзій, стр.

Шийка Ілля, вiст.
Шкрібляк Ілля, стр.
Шкрібляк Олекса, стр.

Шумний Осип, дес.
Явний Осип, вiст.
Якибчук Иван, вiст.

ВАЖЛИВІ ДАТИ З ІСТОРІЇ УСС

27. IX. 1914. УСС боронять Ужоцького переходу.
24. X. 1914. бій на горі Кобила (під Опакою).
28. IV. 1915 — 2. V. 1915. бої за Маківку.
30. X. — 2. XI. 1915. бої під Семиківцями.
2. IX. — 5. IX. 1916. бої на горі Лисоні.
6. VII. 1917. Куропатники-Конюхи.
5. IV. 1918. УСС-и під Херсоном.
13. IV. — 14. IV. 1918. бій під Хортицею за Олександрівськ.
1. XI. — 21. XI. 1918. вуличні бої за Львів.
23. XI. 1918 бій за Лисиничі-Підбірці.
Січень 1919. бої за Сокильники й південь Львова.
7. II. 1919. здобуття Поріча ґрунт.
20. II. 1919. — 26. II. 1919. здобуття випадових позицій за Долинянами.
7. III. 1919. — 9. III. 1919 пролом під Вовчухами.
З 9. III. на 10. III. 1919. здобуття Буртгалю-Галичанова і замкнення Львова.
Кінець травня 1919. бій під Підярковом.
В червні 1919. під час Чортківської офензиви бій за Чортків. Здобуття Гумниськ-Острівчика.

15. VI. 1919. пролом під Купчинцями-Денисовом.

19. VI. — 20. VI. 1919. рішачий бій і здобуття Бережан.

21. VI. 1919. здобуття Дунаєва.

Вересень 1919. Буди і бій над Богом за Тростянець.

12. IX. 1919. здобуття Христинівки й похід на Умань.

25. IX. 1919. відступ з Умані.

19. X. 1919. бій над р. Богом.

Ціна 30 ¢

Друкарня „Свободи”
81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Printed in U.S.A.